

1. UVOD

Jedan od ključnih sistema koji predstavljaju ekonomiju zemlje je svakako finansijski sistem. Povećanje efikasnosti ekonomije kao cjeline vrši se na način da se prenose finansijska sredstva od onih koji raspolažu viškovima do onih kojima su ta sredstva potrebna.

Financijski sistem Bosne i Hercegovine čine:

- banke
- osiguravajuća društva
- kompanije koje se bave leasing-om
- mikrokreditne organizacije i fondacije, i druge štedno-kreditne organizacije
- investicijski fondovi
- berze

Bankarski sistem Bosne i Hercegovine se sastoji od poslovanja Centralne banke Bosne i Hercegovine i poslovanja komercijalnih (poslovnih) banaka.

Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBiH) je neprofitna institucija u sklopu bankarskog sistema, koja ne ostvaruje profit i funkcioniše na modelu jedinstvene centralne banke, odnosno jedna država jedna centralna banka. Još je nazivaju i “bankom svih banaka”. Centralna banka se ne bavi klasičnim bankarskim poslovima kao poslovne banke, već se bavi izdavanjem papirnato novca-novčanica i kovanog novca, u našoj državi je to Konvertibilna marka, koji se koriste u prometu. Centralna banka je jedina ovlaštena za taj posao. Funkcioniše kao “currency board”, odnosno kao Monetarni odbor ili Valutni odbor. U svom sastavu ima dvije glavne jedinice, jedna se nalazi u Federaciji BiH, a druga u Republici Srpskoj.

Funkcija Centralne banke Bosne i Hercegovine između ostalog je:

1. očuvanje i održivost stabilnosti domaće valute-konvertibilne marke, koja se emituje uz puno pokriće u slobodnim konvertibilnim sredstvima. Konvertibilna marka se emituje u skladu sa aranžmanom zvanim Valutni odbor, a prema fiksnom kursu 1 KM=0,511 EUR;
2. definisanje i kontrola provođenja monetarne politike BiH;
3. upravljanjem deviznim rezervama Centralne banke, na siguran i profitabilan način;
4. uspostava i održavanje platnog i obračunskog sistema;
5. izdavanje odgovarajućih propisa, koordiniranje Agencije nadležne za izdavanje licence i vršenje supervizije banaka u entitetima;
6. provođenje monetarne politike, izdavanja i povlačenja domaće valute iz opticaja, uz strogo poštivanje pravila Monetarnog odbora;
7. prijem depozita entiteta u BiH i depozita komercijalnih banaka, a u cilju ispunjenja zahtjeva u vezi obaveznih rezervi.

Za razliku od Centralne banke BiH poslovne banke su profitne institucije čiji je posao prikupljanje viška raspoloživih novčanih sredstava od komitenata u vidu depozita, odobravanje i plasiranje kredita, te vršenja usluga platnog prometa za svoje komitente.

Zarada odnosno profit koju poslovna banka kao finansijska institucija ostvari je razlika između pasivne kamatne stope, aktivne kamatne stope i svih naknada (provizija) koje banka naplati za obavljenju uslugu. Pasivna kamata je kamata koju banka plaća svojim depozitarima za uloženi depozit, a aktivna kamata je kamata koju banka naplaćuje na plasirana sredstva svojim

komitentima. Ostale naknade i provizije koje banka naplaćuje od komitenata su pretežno provizije za uslugu vršenja platnog prometa domaćeg i međunarodnog, usluge izdavanja bankarskih garancija, izdavanja akreditiva, izdavanja potvrda, iznajmljivanja fahova, sefova itd.

Obzirom da se poslovne banke isključivo bave primanjem i davanjem novca, kao specifičnom robom, podliježu konstantnoj kontroli i nadzoru Centralne banke Bosne i Hercegovine i Agencije za bankarstvo. Agencija za bankarstvo Federacije BiH je nadležna za sve poslovne banke koje posluju na području Federacije BiH, a Agencija za bankarstvo RS-a je zadužena za banke koje posluju na području Republike Srpske.¹

Većina poslovnih banaka iz oba entiteta posluju i imaju otvorene poslovne jedinice (Agencije, filijale, ekspoziture, šaltere, info pultove, i sl.) i na području drugog entiteta u odnosu na svoje sjedište.

Banke u svojoj ponudi imaju različite proizvode i usluge, te također imaju i ciljanu grupu klijenata kojima žele poslovati. To mogu biti fizička ili pravna lica, ili država.

Bankarski sektor u Bosni i Hercegovini u toku proteklih godina je mnogo napredovao. Nakon reforme bankarskog sektora i platnog prometa došlo je i do unaprjeđenja pojedinih usluga banke npr. uvođenje POS terminala na prodajna mjesta-maloprodaje, uvođenje bankomata na samim poslovnica banaka kao i na izdvojenim lokacijama (centru grada, tržnim centrima).

Nakon 2001. godine, kad je urađena reforma platnog prometa, rad na poslovima platnog prometa u banci uveliko je pojednostavljen, iz razloga što se je omogućio ažurirano korištenje podataka komitenata (uvid u trenutno stanje na računu, obrada naloga-brzina itd.).

1.1. Predmet i problem istraživanja

Predmet istraživanja su sistemi i instrumenti platnog prometa (domaćeg i međunarodnog) koji se koriste u savremenoj banci. Također, bit će osvrta i na korištenje modernijih usluga platnog prometa, kao što su platne kartice i elektronsko bankarstvo.

Problem istraživanja je: Da li je uvođenjem novijih tehnologija u sisteme platnog prometa, klijentima banke omogućeno brže i jeftinije poslovanje?

1.2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je da se pokaže da platni promet u banci zauzima jako ozbiljnu ulogu u svakodnevnom poslovanju. Također se želi ukazati na instrumente platnog prometa koji se koriste za svakodnevna plaćanja, kako pravnih tako i fizičkih lica.

¹ www.financijskoznanje.ba